

Nr 43

Utlåtande i anledning av framställning från delegerade för riksdagens verk angående beslutanderätten i pensionsärenden vid riksdagens verk.

Delegerade för riksdagens verk har i skrivelse till bankoutskottet den 10 april 1964 hemställt, att bankoutskottet måtte föreslå riksdagen, att beslutanderätten i pensionsärenden vid riksdagens verk skall från och med den 1 januari 1965 överflyttas å statens personalpensionsverk, med rätt för den som är missnöjd med beslut av personalpensionsverket att söka ändring hos fullmäktige i riksbanken, när ärendet berör anställningshavare eller f. d. anställningshavare vid riksbanken, och eljest hos fullmäktige i riksgäldskon-toret.

Delegerades framställning har såsom *bilaga* fogats till detta utlåtande.

Utskottet har först från besvärssakkunniga inhämtat utlåtande över framställningen. Därefter har över framställningen jämte detta utlåtande yttran-den inhämtats från statens personalpensionsverk, Civildförvaltningens personalförbund, Statstjänstemannaförbundet och Statstjänstemännens riksförbund.

Besvärssakkunniga inleder sitt utlåtande med vissa allmänna synpunkter på den ställning som riksdagens verk intar inom statsförvaltningen:

För ärenden avseende avlöningsförmåner till de hos riksdagens verk an-ställda har utvecklats en särskild instansordning med riksdagens bankout-skott som slutinstans. Tillgång saknas därigenom på riksdagsidan till den för statsförvaltningen i övrigt gällade besvärsordningen, enligt vilken frågor rörande avlöningsförmåner i allmänhet avgöras av kammarrätten som administrativ slutinstans. Ett gemensamt drag är emellertid att tvist om en befattningshavares ekonomiska förmåner kan göras till föremål för prövning i tvistemål hos allmän domstol. Angivna olikheter i den administrativa instansordningen äro historiskt betingade. Invändningar mot riksdagsver-kens särställning kunna i dagens läge anföras från olika utgångspunkter. Det är emellertid icke i förevarande ärende fråga om någon allmän översyn av riksdagsverkens ställning. En sådan torde för övrigt knappast kunna ak-tualiseras förrän den allmänna nya tjänstemannarättsliga lagstiftning, som planeras, tagit slutlig form.

De sakkunniga tillstyrker att beslutanderätten i pensionsärenden i första instans överflyttas från riksdagens verk till statens personalpensionsverk. Övertygande praktiska skäl anses tala för en sådan anordning, mot vilken några statsrättsliga hinder säges icke kunna påvisas så länge beslutande-rätten i sista hand bevaras hos organ under riksdagen.

Beträffande besvärordningen uttalar de sakkunniga därefter följande:

Över personalpensionsverkets beslut i pensionsärenden angående anställningshavare vid riksdagens verk bör klagan få föras i administrativ ordning. Så länge bankoutskottet utgör allmän besvärinstans i riksdagens personaladministrativa ärenden, synes annat organ än utskottet icke gärna kunna komma i fråga som slutinstans i pensionsärendena. Ett särskilt spörsmål är om bankofullmäktige och riksgäldsfullmäktige på sätt delegerade för riksdagens verk föreslå skola insättas som mellaninstanser mellan statens personalpensionsverk och bankoutskottet vid besvär över verkets beslut. I statsförvaltningen i övrigt omfattar instansordningen i avlönings- och pensionsärenden normalt endast två instanser. En hierarki, som innesluter tre instanser, är tungrodd och bör undvikas. Betraktas överförandet av beslutanderätten i första instans till personalpensionsverket — — — som en delegation av den riksdagsverken nu tillkommande beslutanderätten i denna instans, blir en naturlig konsekvens härav att klagan över pensionsverkets beslut riktas direkt till bankoutskottet. Det torde kunna förutsättas, att bankoutskottet inhämtar yttrande över anförda besvär från berörda riksdagsverk.

Statens personalpensionsverk har intet att erinra vare sig mot att ämbetsverket bemyndigas övertaga pensioneringen av anställningshavare vid riksdagens verk eller mot att den av besvärssakkunniga föreslagna besvärordningen fastställs. Ämbetsverket säger sig förutsätta, att det efter därom gjord framställning kommer att erhålla medel till den personalförstärkning, som kan erfordras på grund av den nya uppgiften.

De tre tillfrågade personalorganisationerna ställer sig alla positiva till att statens personalpensionsverk erhåller den föreslagna beslutanderätten. I fråga om besvärsförfarandet tillstyrker *Civiltjänstförbundet* den i delegerades framställning angivna ordningen med riksbanks- respektive riksgäldsfullmäktige som mellaninstans, medan däremot *Statstjänstemannaförbundet* och *Statstjänstemännens riksförbund* i anslutning till besvärssakunniga förordrar att bankoutskottet blir enda besvärinstans.

Utskottet. Beslutanderätten i pensionsärenden avseende personal vid riksdagens verk tillkommer för närvarande riksbanksfullmäktige respektive riksbankens industristyrelse såvitt gäller under dessa lydande personal och i övrigt riksgäldsfullmäktige. Pensionsmyndighet för den övriga statsförvaltningen — med visst undantag — är sedan den 1 juli 1963 statens personalpensionsverk, vars tjänster när det gäller samordningsberäkning och utbetalning av pensionsförmåner utnyttjas även av riksdagens verk.

Delegerade för riksdagens verk hemställer nu, att statens personalpensionsverk av praktiska skäl skall erhålla beslutanderätt i pensionsärenden även beträffande riksdagens verk. För sådana ärenden föreslås därvid av konstitutionella hänsyn en särskild besvärordning gälla, innebärande att personalpensionsverkets beslut kan omprövas av riksbanks- respektive riksgäldsfullmäktige, varifrån saken liksom hittills skall kunna föras vidare till bankoutskottet såsom sista instans.

Att beslutanderätten även i sådana pensionsärenden som avser personal vid riksdagens verk överlåtes på statens personalpensionsverk är enligt utskottets mening en välbetänkt rationaliseringsåtgärd. I likhet med remissinstanserna tillstyrker utskottet därför framställningen i denna del. När det gäller besvär över personalpensionsverkets beslut rörande personal vid riksdagens verk bör en särskild instansordning tillämpas. I fråga om utformningen av denna ansluter sig utskottet till besvärssakkunnigas ståndpunkt att endast en besvärinstans bör förekomma. Talan mot här avsedda beslut av personalpensionsverket bör alltså, såsom förordats även av verket självt och två av de tre tillfrågade personalorganisationerna, föras direkt hos bankoutskottet. Yttrande över anförda besvär bör därvid av utskottet inhämtas från riksbanks- respektive riksgäldsfullmäktige.

För genomförande av den angivna reformen torde erfordras att Kungl. Maj:t bemyndigar personalpensionsverket att åta sig ifrågavarande uppgift samt förordnar om den särskilda besvärordning som skall gälla. Riksdagen bör alltså till Kungl. Maj:t rikta en anhållan härom.

Åberopande vad ovan anförts hemställer utskottet,

att riksdagen måtte

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville

dels uppdraga åt statens personalpensionsverk att fr. o. m. den 1 januari 1965 övertaga beslutanderätten i pensionsärenden avseende anställningshavare vid riksdagens verk,

dels ock förordna att den som icke åtnöjes med personalpensionsverkets beslut i sådant ärende må söka ändring genom besvär hos riksdagens bankoutskott;

B. bemyndiga delegerade för riksdagens verk att under förutsättning av sådant Kungl. Maj:ts beslut som under A. angivits förordna att beslutanderätten i sagda pensionsärenden skall överflyttas på statens personalpensionsverk.

Stockholm den 17 november 1964

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle, Schmidt, Gustaf Henry Hansson, Åke Larsson, Palm, Nils Theodor Larsson, Gorthon* och Augustsson;

från andra kammaren: herrar Regnéll, Sköldin, Persson i Skänninge*, Berglund*, fru Renström-Ingenäs, herrar Larsson i Umeå, Bengtsson i Landskrona och Börjesson i Falköping.

* Ej närvarande vid justeringen.

Delegerade för riksdagens verk

Till riksdagens bankoutskott

Delegerade för riksdagens verk får härmed underställa Bankoutskottet frågan om beslutanderätten beträffande pensionsärenden vid riksdagens verk.

Den utredningsman, som jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 januari 1961 tillkallats med uppdrag att utreda frågan om den statliga personalpensioneringens ordnande i organisatoriskt hänseende förordade, att beviljandet av statliga personalpensioner med vissa undantag skulle sammanföras till ett särskilt ämbetsverk, statens personalpensionsverk. I samband därmed anförde utredningsmannen följande:

»Jämlikt beslut av 1959 års riksdag skall SPR och därtill anslutande föreskrifter med vissa smärre modifieringar tillämpas för anställningshavare vid riksdagens verk. Beträffande handläggningen av pensionsfrågor för sådana anställningshavare gäller liksom inom statsförvaltningen i övrigt, att pensionsutbetalning och därmed förbunden samordning med förmåner på grund av socialförsäkring m. m. handhaves av delegationen för pensionsutbetalning. Pensionsbeviljandet ankommer däremot på riksdagens verk. Utredningen finner det naturligt, att — efter centralisering av den statliga personalpensioneringen till ett pensionsverk — även denna sida av pensionsverksamheten överlåtes till detta verk. Något formellt förslag härom framlägges icke av utredningen, som emellertid vill erinra om att en utveckling i antydd riktning förutsattes i samband med tillkomsten av berörda riksdagsbeslut (se BoU 1959: 42, s. 32).»

Chefen för civildepartementet uttalade vid anmälan av frågan i 1963 års statsverksproposition, bil. 14: civildepartementet, s. 39, att han delade utredningsmannens uppfattning att en fullständigare centralisering av beviljandet av statlig personalpensionering borde genomföras samt föreslog fr. o. m. 1 juli 1963 inrättandet av statens personalpensionsverk, vilket skulle ersätta statens pensionsanstalt samt övertaga de arbetsuppgifter beträffande pensionsbeviljandet som dittills åvilat statens affärsdrivande verk ävensom de uppgifter som ankommit på delegationen för pensionsutbetalning. Riksdagen beslöt i enlighet härmed (jfr SU 1963: 12, p. 9:o).

Med hänsyn till vad som i fråga om pensionsärendenas handläggning anförts dels av de av delegerade den 25 april 1958 tillkallade utredningsmännen i deras den 27 april 1959 avgivna betänkande med förslag angående pensionsreglering för anställningshavare vid riksdagens verk, vilket uttalande lämnats utan erinran av riksdagen (se BoU:s utl. 1959: 42, s. 3 o. 4 samt 32) och dels till vad som förekommit i anslutning till tillkomsten av statens personalpensionsverk, fann delegerade den 16 oktober 1963 sig böra inhämta fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande i fråga om beslutanderätten i pensionsärenden vid riksdagens verk.

I anledning härav har riksgäldsfullmäktige den 7 november 1963 och bankofullmäktige den 9 april 1964 avgivit yttranden i ärendet.

Riksgäldsfullmäktige har meddelat, att fullmäktige, som är pensionsmyn-

dighet för anställningshavare vid riksdagens verk med undantag av riksbanken, icke har något att erinra mot att fullmäktiges befogenheter i nyssnämnda egenskap överflyttas till statens personalpensionsverk.

Bankofullmäktige erinrar i sitt yttrande om att delegerade den 9 juli 1959 med stöd av bemyndigande av riksdagen (se BoU:s utl. 1959: 42) förordnat, att fullmäktige skall vara pensionsmyndighet i fråga om anställningshavare vid riksbanken, med rätt för fullmäktige att bemyndiga riksbankens industristyrelse att vara pensionsmyndighet för arbetare vid sedeltryckeriet och vid pappersbruket i Tumba, samt att fullmäktige med utnyttjande av detta medgivande lämnat industristyrelsen dylikt bemyndigande. Fullmäktige anför vidare:

»Fullmäktige anser att det ur praktisk synpunkt skulle vara lämpligt att anförtro beslutanderätten i pensionsärenden även beträffande anställningshavare vid riksbanken och övriga riksdagens verk åt statens personalpensionsverk, som numera har att bestämma angående pensioner för hela den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen. Eftersom pensionsbestämmelserna vid riksdagens verk numera — om man bortser från relativt oväsentliga undantag — helt överensstämmer med vad som gäller för den under Kungl. Maj:t lydande statsförvaltningen är det självklart, att samma principer bör tillämpas vid pensionsärendenas avgörande. För att riksbanken skall kunna iakttaga denna princip kräves för närvarande visst extra arbete i form av förfrågningar hos och utredningar genom statens personalpensionsverk. Detta extra arbete skulle försvinna, om det överlåtes på personalpensionsverket att besluta i pensionsärendena även för riksdagens verk. För riksbanken skulle därefter — förutom att bevilja entledigande (avsked), respektive anstånd med entledigande — återstå endast att, i likhet med vad fallet är beträffande andra statsmyndigheter, tillhandahålla personalpensionsverket de faktiska uppgifter som måste föreligga för att beslut i pensionsärende skall kunna meddelas. Utbetalningen av tjänstepensionerna, respektive samordningen av tjänstepension med folkpension och ATP-pension, har redan beträffande f. d. anställningshavare vid riksdagens verk anförtrots åt nämnda verk.

Med hänsyn härtill har fullmäktige för sin del i och för sig icke något att erinra mot att fullmäktiges — och industristyrelsens — befogenheter beträffande beslutanderätten i pensionsärenden överflyttas till personalpensionsverket.

Det är emellertid att observera att enligt §§ 41 och 42 bankoreglementet den som är missnöjd med beslut av fullmäktige i pensionsärende äger att anföra besvär hos bankoutskottet; har industristyrelsen meddelat beslut måste dock ärendet först ha underställts fullmäktige, innan detsamma kan fullföljas till bankoutskottet. I praktiken har besvärsrätten för riksbankens vidkommande saknat betydelse, eftersom inom överskådlig tid några besvär över beslut av fullmäktige i pensionsärenden icke förekommit. Över beslut av personalpensionsverket i pensionsärende skall enligt gällande bestämmelser besvär anföras hos kammarrätten, såvitt avser rätt till pension för statsanställda och deras efterlevande, och eljest hos Kungl. Maj:t (regeringsrätten). Om icke annat stadgas skulle dessa regler komma att gälla i fråga om pensionsbeslut, som berör anställningshavare vid riksbanken eller annat riksdagens verk. Av konstitutionella skäl torde en sådan anordning te sig främmande; skulle någon vara missnöjd med personalpensionsverkets beslut i vad det avser anställningshavare vid riksdagens verk, bör han i stället ha rätt att ansöka om ändring av beslutet hos fullmäktige i

riksbanken, respektive hos fullmäktige i riksgäldskontoret. Går fullmäktiges beslut honom emot har han sedan möjlighet att genom besvär föra ärendet vidare till bankoutskottet. Tekniskt sett torde en dylik ordning för lösning av besvärfrågan nödvändiggöra godkännande icke blott av riksdagen utan även av Kungl. Maj:t.»

Chefen för statens personalpensionsverk har meddelat, att ur de synpunkter personalpensionsverket har att företräda intet är att erinra mot vad bankofullmäktige i sitt yttrande anför. Han har dock förutsatt, att personalpensionsverkets övertagande av pensioneringen beträffande anställningshavare vid riksdagens verk sker tidigast den 1 januari 1965.

Med anledning av vad i ärendet förekommit anser delegerade det lämpligt att beslutanderätten i pensionsärenden vid riksdagens verk överlåtes å statens personalpensionsverk. Praktiska skäl talar för en sådan anordning. För bankofullmäktige och riksgäldsfullmäktige skulle efter en dylik överflyttning återstå att bevilja entledigande (avsked) eller anstånd med entledigande av anställningshavare vid riksbanken, respektive vid riksdagens övriga verk. Den formella frågan om besvärsrätten beträffande beslut av personalpensionsverket i pensionsärende från riksdagens verk torde böra lösas på sätt bankofullmäktige förordat. Den som är missnöjd med dylikt beslut bör följaktligen göra framställning om ändring av beslutet hos fullmäktige i riksbanken, respektive hos fullmäktige i riksgäldskontoret, honom obetaget att sedan genom besvär föra ärendet vidare till Bankoutskottet.

Under hänvisning till det anförda får delegerade hemställa, att Bankoutskottet ville föreslå riksdagen, att beslutanderätten i pensionsärenden vid riksdagens verk skall från och med den 1 januari 1965 överflyttas å statens personalpensionsverk, med rätt för den som är missnöjd med beslut av personalpensionsverket att söka ändring hos fullmäktige i riksbanken, när ärendet berör anställningshavare eller f. d. anställningshavare vid riksbanken, och eljest hos fullmäktige i riksgäldskontoret. Stockholm den 10 april 1964.

Å Delegerades vägnar:

AXEL STRAND

Hjalmar Ekengren